

integrerat i internationella nätverk placeras inte deras erfarenheter i en större internationell kontext på ett systematiskt sätt. Med tanke på att de flesta författare själva är aktivister skulle också en mer utvecklad metodologisk reflektion vara välkommen.

Med detta sagt, vill jag varmt rekommendera denna bok då den är ett originellt bidrag. Det är ett första försök att problematisera kvinnorörelsens framgångar och misslyckanden i Ryssland, både ur ett historiskt och samtida perspektiv. Kapitlen som ingår i antologin bygger på originella och nyanserade empiriska studier som dokumenterar olika aspekter av kvinnors aktivism: från kamp för en gemensam identitet till opinionskapande, från personliga vägar till aktivism till mobilisering av symboliska och materiella resurser på samhällsnivå. Trots alla utmaningar är den övergripande slutsatsen att bara kvinnor kan ändra sina liv, men det kan läggas till att globala och lokala hierarkier av kön i termer av klass, etnicitet, nationalitet och så vidare måste artikuleras vidare både i akademiska och aktivistiska sammanhang.

Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – 2013

Jakob Hedenskog och Carolina Vendil Pallin (red.)

Stockholm: FOI 2013

158 sidor. ISSN 1650-1942

Recenserad av **Katri Pynnöniemi** [ph.d., senior forskare, FIIA, katri.pynnöniemi@fiia.fi]

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) publicerade sin nya rapport om rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv i december 2013. Det var den sjunde sedan publiceringen av den första rapporten 1999. Många liknande undersökningar under en lång tidsperiod samt en viss stabilitet i forskargruppens kärna gör FOI mycket väl kvalificerad att analysera förändringsdynamiken inom området rysk militär förmåga. Dessa faktorer underlättar både kontextualiseringen av snabba vändningar i Rysslands politik och – vad som kanske är viktigast med hänsyn till studiens ämne – skapandet av en implicit förståelse för begränsningar när det gäller material som finns tillgängligt för analysen av utvecklingen av Rysslands försvarspolitik, av reformeringen av de Väpnade Styrkorna och av försvarsindustrins modernisering.

Den senaste rapporten publicerades mindre än två år efter den föregående rapporten. Ämnena som diskuteras har anpassats, vilket verkar rimligt – speciellt i ljuset av händelserna i Ukraina. Rapportens nya kapitel om rysk försvarspolitik samt om säkerhetspolitik och militärstrategiskt tänkande är mycket läsvärda, som diskuteras närmare nedan.

Huvudsyftet med rapporten är att utvärdera Rysslands militära förmåga till hög- till medelintensiv krigföring i begränsade krig. Med begränsade krig avses både lokala krig (som mot Georgien 2008) och regionala krig (till exempel mot Kina och NATO). I rapporten bedöms inte den faktiska krigföringsförmågan av Rysslands Väpnade Styrkor, utan deras »handlingsfrihet med militära resurser» (s. 18). För detta ändamål beskriver rapporten organisation och numerär av de Väpnade Styrkornas försvarsgrenar och fristående truppslag (kapitel 2), den ryska säkerhetspolitikens huvudgrundsatser, framför allt Rysslands hotbild (kapitel 3), nuläge och trender i reformen av de Väpnade Styrkorna (kapitel 4), försvarsutgifterna (kapitel 5) och slutligen försvarsindustrins omstrukturering och dess konsekvenser för genomförandet av det statliga beväpningsprogrammet (kapitel 6).

I början av rapporten finns en bra sammanfattning av det övergripande budskapet: »Rysslands konventionella militära förmåga har ökat och bedöms fortsätta att öka under den kommande tioårsperioden» (s. 3). Analysen visar att de främsta drivkrafterna bakom denna förändring är systematiska och ofta förekommande övningar i alla fyra strategiska riktningar, ökade försvarsutgifter och konsolideringen av situationen beträffande reformeringen av de Väpnade Styrkorna. Var och en av dessa faktorer granskas noggrant i rapporten. Följande insikter skall kanske betonas: För det första har ledarskapsförändringen i Försvarsministeriet inte inneburit någon omkastning av den föregående reformpolitiken av de Väpnade Styrkorna, utan de föreslagna förändringarna bör ses som symboliska gester för att tysta den högljudda kritiken mot reformen inom de Väpnade Styrkorna. För det andra är förändringarna inom området militär upphandling grundläggande (s. 97). Den tidigare politiken, varvid själva anskaffningen av utländska försvarssystem ansågs som »den kraft som skulle kunna effektivisera rysk försvarsindustri» (s. 137), har ersatts med att försvarsindustrin ska »ge hela samhället ekonomisk och teknologisk draghjälp» (s. 97). Följaktligen föredrar Ryssland idag teknologiöverföring, utländska direktinvesteringar eller andra offsetavtal som är utformade för att underlätta inhemsk produktion. Rapporten drar

dock slutsaten att de positiva tecknen på försvarsindustrins modernisering (produktivitetstillväxt och konsolidering av arbetskraft) inte bör överskattas. På grund av den allmänna politiska förändringen i riktning mot nationell självförsörjning riskerar Ryssland att halka ytterligare efter i den teknologiutveckling som drivs av västvärlden (s. 138). Slutligen, angående den faktiska utrustningen, måste man komma ihåg att även om en stor del av markstridskrafternas materiel är gammalt, »torde det delvis kunna användas för strid» (s. 25).

Prioriteringen av inhemsk produktion och den därmed förbundna risken för en ökande teknologisk klyfta mellan Ryssland och andra länder får en ny betydelse mot bakgrund av Rysslands säkerhetspolitik och militärstrategiska tänkande. Kärnpunkten är att Ryssland uppfattar det föränderliga säkerhetslandskapet genom prismet av osäkerhet och sårbarhet som »bottnar bland annat i uppfattningen om Rysslands teknologiska underlägsenhet». Till exempel kan Rysslands hållning till missilförsvaret spåras tillbaka till denna uppfattning (s. 75). Sammantaget leder detta mindervärdeskomplex till en »väg av strategisk avskildhet» – till byggandet av förstärkningar genom regionala förbund, pragmatiskt ekonomiskt samarbete och skydd av traditionella ryska värden.

I rapporten identifieras två motstridiga trender i rysk säkerhetspolitik. Å ena sidan finns konsolideringen av antivästliga känslor som tar formen av patriotism, traditionella värden och militär styrka. De antivästliga och antiamerikanska narrativen legitimerar upplevda externa hot mot rysk nationell säkerhet, framför allt NATO-utvidgningen och missilförsvaret och, kanske mindre tydligt, hotet om regionala och lokala krig vid Rysslands gränser eller om terrorism och radikalism. Emellertid finns det en annan viktig utveckling i rysk säkerhetspolitik: ursprungligen västliga institutioner som Världshandelsorganisationen (WTO) betraktas som en möjlighet till samarbete. Rapporten drar slutsatsen att dessa trender »inte utesluter varandra» (s. 84). Det blir dock tydligt i rapporten att Rysslands samarbete med västvärlden drivs av behovet att säkerställa tillgång till teknologi och kunskap, snarare än av förståelsen av den grundläggande övergången till den komplexa säkerhetsmiljön av ömsesidigt beroende som följer av globaliseringen. Med andra ord placerar vägen med »strategisk avskildhet» Ryssland samtidigt *utanför* det nätverk av ömsesidigt beroende som är grundläggande för dagens världspolitik, men ändå *inom* kretsen av stormakterna, vilket är en position som

Ryssland längtar efter. Den nuvarande oförmågan att *passa in* i någon av dessa världar förklarar delvis varför Ryssland försöker att rädda sig genom »strategisk avskildhet». Men det understryker också den nuvarande situationens inneboende instabilitet.

Rapporten drar slutsatsen att »Rysslands vägval att föra en mer egensinnig och russo-centrisk politik – både internationellt och inrikespolitiskt – kommer att fortsätta under kommande år» (s. 84). Denna slutsats delas av de flesta analytiker, men den utsträckning i vilken Ryssland är beredd att upphäva den postsovjetiska ordningen kunde inte förutses innan krisen i Ukraina. Mot bakgrund av krisen i Ukraina bör man kanske ägna särskild uppmärksamhet åt rapportens slutsats om att »en implicit rädsla för den Ryska Federationens upplösning» färgar den ryska hotbilden (s. 79).

Rysslandsprogrammet (RUFS) vid FOI har utfört en studie som är viktig läsning för beslutsfattarna och borde åtföljas av ytterligare studier om några av de specifika motsättningar som inte behandlas fullt ut i rapporten.

Datskije kadry Moskvj v stalinskoje vremja. Isbrannyje dokumenty litjnykh del datjan v arkhive Kominterna

Jesper Jørgensen, Andrej Sorokin, Tomas Vegener Friis, Aleksandr Tjubarjan et al. (red.)

Odense: Tipografija Juzjno-Datskogo Universiteta 2013

607 sider. ISBN 9788776747947

Anmeldt af **Mette Skak** [ph.d., lektor, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, msk@ps.au.dk]

I disse NSA-overvågningstider er det værd at minde om, at den sovjetiske internationale organisation Komintern, som Lenin grundlagde, i den grad registrerede og overvågede sine tilknyttede »sektioner«, de utallige nationale kommunistiske partier, og også misbrugte sine utallige personfølsomme data navnlig i Stalin-tiden, som denne udgivelse har i søgelyset. Der er tale om en kilde-samling med facsimilegengivelse af særligt interessante dokumenter fra Komintern's personsager på danske kommunister (altså medlemmer af DKP). Så selv om denne russiske udgivelse umiddelbart har mest interesse for en sluttet kreds af danske og